

тичний розподіл, а методика повинна надійно ідентифікувати і вимірювати досліджувану психічну функцію за допомогою доведеної позитивної кореляції. Важливо підкреслити, що результати оцінки, отримані за допомогою методів професійної консультації, повинні бути повністю вільними від суб'єктивного впливу консультанта. На них не повинні впливати особисті враження, інтуїція чи ставлення консультанта до студента, який звертається за порадою. Крім того, психодіагностичні інструменти повинні уникати прямого відтворення реальних професійних завдань або умов [7; 8; 9].

Ключові психологічні риси, такі як ставлення, інтереси, кар'єрні наміри, здібності та потреби, формують основу професійних нахилів здобувачів фахової передвищої освіти. Їх слід ретельно виявляти та вимірювати в рамках освітніх систем консультування за допомогою інструментів, доступних для педагогів. Виявлені таким чином професійні нахили дають науково обґрунтовану основу для організації студентів у спеціалізовані групи в рамках їхньої професійної підготовки.

Ще один ключовий компонент професійної орієнтації – професійний відбір – розуміється як система, призначена для надання порад і підтримки особам у виборі конкретного кар'єрного шляху, який відповідає як їхнім особистим, так і зовнішнім обставинам. Цей вибір повинен також відкривати багатообіцяючі перспективи для їхнього подальшого розвитку та успішної участі у професійному житті.

Література

1. Sun Wanshu (2022). Current situation and optimization path of career guidance course in higher vocational colleges under the background of «mass entrepreneurship». *Journal of Jiamusi Vocational College*, 38(09):158-160. <https://surl.li/xbghyl>
2. Li Jibin (2019). Research on experiential teaching mode of vocational vocational employment guidance course. *Education and Career*, (05):109-112. DOI: CNKI:SUN:KJFT.0. 2020-11-062
3. Feng Lidan (2019). Research on experiential teaching mode of career guidance course in higher vocational colleges under the new normal. *Journal of Kaifeng Institute of Education*, 39(07):152-153+171. DOI: 10.3969/j.issn.1008-9640.2019.07.067
4. Алексеева С. В., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Кузьмінська Л. Д., & Орлов В. Ф. (2019). Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: навч. посіб.; за редак. Д. О. Закатнова. Житомир: «Полісся», 200 с. <https://lib.iitta.gov.ua/717525>
5. Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник. Житомир: Полісся, 248 с. <http://lib.iitta.gov.ua/729005/>
6. Гриценко, І.А. (2017). Проблеми формування кар'єрних орієнтацій учнів ПТНЗ. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць: Вип. 13. Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України; Ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін. – Павлоград: ТОВ «ІМА-прес», С. 44-50. <https://lib.iitta.gov.ua/707331>
7. Гриценко, І.А. (2018). Формування психологічної готовності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до вибору й реалізації професійної кар'єри. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць: Вип. 15. Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України; ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін. – Павлоград: ТОВ «ІМА-прес», С. 81-87. <https://lib.iitta.gov.ua/712247>
8. Гриценко, І.А. (2017). Складові кар'єрної компетентності учнів ПТНЗ. Теорія і методика професійної освіти: [електронний журнал]. <https://lib.iitta.gov.ua/712270/>
9. Гриценко, І.А. (2018). Особливості проектування професійної кар'єри учнівською молоддю в системі професійної (професійно-технічної) освіти. Теорія і методика професійної освіти: [електронний журнал]. – <http://lib.iitta.gov.ua/724994/>

ЗАКАТНОВ ДМИТРО

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ПІДГОТОВКА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ВИБОРУ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

В умовах динамічного ринку праці питання якісної професійної орієнтації та кар'єрного консультування учнівської молоді набуває все більшого значення. Особливу увагу сьогодні в європейських країнах приділяють залученню старшокласників до робітничих професій, які потребують високої кваліфікації. При цьому близько половини випускників старшої школи у ЄС обирають професійну. Зауважимо, що на відміну від України, де навчання у закладах професійної освіти обирає близько 20 % випускників шкіл, у країнах Європейського Союзу цей показник складає майже 50 % (Леснікова, 2022).

У країнах ЄС існує декілька підходів стосовно підготовки школярів до вибору робітничих професій, зокрема – засобами професійної орієнтації та консультування з кар'єри, проте, як правило вони передбачають випереджаюче ознайомлення учнем із світом професій та здійснення практичних проб за деякими із них.

У Великій Британії здійснення професійної орієнтації та кар'єрного консультування у школах регулюється на законодавчому рівні. Профорієнтація у Великій Британії є комплексною, систематичною та високоорганізованою. Її реалізація та контроль якості відбувається за допомогою чотирьох державних органів: Міністерство освіти, Міністерство з питань зайнятості, Служба з працевлаштування молоді, Національна консультативна рада з професійної кар'єри (Могильна, 2021). Згідно з Education Act (1997) (<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/44/contents>) державні школи зобов'язані забезпечувати незалежну кар'єрну консультацію учням з 8 класу, Education (Careers Guidance in Schools) Act (2022) (<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/13/contents>) – з 7 класу. Skills and Post-16 Education Act (2022) (<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/21/contents>) передбачає доступ учнів 8–13 класів до інформації від технічних та професійних навчальних закладів чи роботодавців і передбачає здійснення щонайменше шості зустрічей з представниками професійно-технічної освіти та обов'язкові стажування для учнів 8–13 класів.

Ознайомлення школярів з робітничими професіями здійснюється за декількома напрямками. Регулярно проводяться Career Days – заходи, де роботодавці та навчальні заклади репрезентують професії. Учні можуть спробувати роботу з інструментами та обладнанням, поспілкуватися з фахівцями. Учні (14–16 років) проходять 1–2 тижні стажування на підприємствах. Місце практики підбирається з урахуванням інтересів учня. Для старших класів (16–18 років) доступні програми практик або стажування (work placement) у партнерстві з коледжами чи роботодавцями.

Шляхи набуття робітничих професій є достатньо різноманітними. Коледжі подальшої освіти (Further Education Colleges) є основними закладами, де готують фахівців з робітничих спеціальностей. Навчання орієнтоване на практичні навички та підготовку до реальної роботи. Система учнівства (Apprenticeships) є формою професійного навчання, що поєднує роботу на підприємстві з теоретичним навчанням у коледжі й яка де дозволяє молоді здобувати практичний досвід та заробляти гроші під час навчання. Її переваги – навчання безпосередньо на робочому місці під керівництвом наставника; отримання зарплати; можливість перейти на постійну роботу після завершення програми. У технічних коледжах учні віком 14–18 років поєднують загальну середню освіту з професійною підготовкою (Kuczera, & Field, 2018).

Безкоштовну, конфіденційну та професійну підтримку з питань освіти, кар'єри та працевлаштування надає офіційна державна платформа Національної служби кар'єри (National Careers Service, <https://nationalcareers.service.gov.uk/>). Платформа надає онлайн послуги з профорієнтації (онлайнтести професійних інтересів і навичок, поради щодо вибору професії, інформацію про різні сфери праці та професії і т. ін.), набуття професії (пошук навчальних закладів і курсів, поради щодо вибору навчальних закладів та програм професійної підготовки тощо), здійснює підтримку розвитку кар'єри (складання резюме та мотиваційного листа, підготовка до співбесіди, пошук роботи тощо).

У Федеративній Республіці Німеччина освіта є належить до компетенції федеральних земель, тому профорієнтаційна робота регулюється як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремих земель через власні закони про освіту. Проте, існують федеральні акти, що встановлюють загальні правила та координують дії між школами, державними агентствами та підприємствами, згідно з якими завдання Федерального агентства зайнятості сфері профорієнтації молоді є: забезпечення безкоштовного професійного консультування школярів; організація взаємодії за цим напрямом між агентствами зайнятості, школами та підприємствами; створення центрів професійної інформації, де можна дізнатися про всі професії, вимоги, зарплати, навчальні шляхи тощо. У законах про освіту федеральних земель прописано обов'язок шкіл організовувати профорієнтаційні програми; інтегрувати профорієнтацію в навчальний процес (у предмети «Економіка»/«Основи економіки», «Трудове навчання»/«Основи праці» тощо); забезпечувати обов'язкові профорієнтаційні практики для учнів старших класів.

Основні форми профорієнтаційної роботи з учнями: індивідуальне консультування з профорієнтаційними радниками; дні профорієнтації; відвідування центрів зайнятості. Підготовка до вибору професійної кар'єри у школах ФНР передбачає стажування та відвідування старшокласниками місцевих підприємств, а також найближчих інформаційних кар'єрних центрів, які існують у кожному центрі служби зайнятості населення. Два або три тижні практики на місцевих підприємствах чи в установах, адміністраціях, бізнес або приватних компаніях надають учням старших класів можливість отримати перший досвід роботи та реалістичні уявлення про вимоги сучасного ринку праці. Формування та подальше використання паспорту вибору професії (портфоліо) дає змогу кожному учню повідомити потенційних роботодавців про свій досвід роботи чи волонтерську діяльність, пов'язану з побудовою кар'єрою. Зв'язок зі світом праці, а саме партнерство школи та бізнесу працює у рамках національної мережі як добре налагоджений механізм, що підтримує не лише програми обміну досвідом роботи для вчителів і учнів, а й організовує курси підвищення кваліфікації вчителів, допомагає учням набувати практичного досвіду (Вороніна, 2022).

Напрями набуття робітничих професій: дуальне навчання (3–4 дні на тиждень – робота, що оплачується, на підприємстві; 1–2 дні – теорія у професійній школі), професійні школи, які готують до певної професії без одночасної роботи на підприємстві.

У ФРН цифровізація стимулює розвиток нових форм «змішаного надання послуг», тобто використання поєднання онлайн самообслуговування, інтерактивних онлайн сервісів за участю консультантів з профорієнтації (спільне кар'єрне планування). Основним постачальником національної інформації про кар'єру та інструментів розвитку кар'єри в Німеччині є Федеральне агентство зайнятості. Крім того, федеральні землі мають власні вебсайти з профорієнтації.

Література

- 1 Вороніна Г.Р. (2022). *Особливості профорієнтації в освітніх закладах Німеччини*. В: Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2021 рік. Вип. 10. Івано-Франківськ: НАІР, 43–47. <https://surl.li/jyhkol>
- 2 Леснікова М.В. (2022). Популяризація професійної (професійно-технічної) освіти серед молоді: європейський досвід та кроки з її підвищення в Україні. *Освітня аналітика України*, № 4 (20), 49–66. <https://surl.li/lrakqu>
- 3 Могильна Ю. (2021). Європейський досвід професійної орієнтації учнівської молоді. *Український педагогічний журнал*, № 4, 88–95. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-88-95>
- 4 Kuczera M. & S. Field (2018). *Apprenticeship in England, United Kingdom*, OECD Reviews of Vocational Education and Training, OECD Publishing, Paris, <https://surl.li/unzytk>

КИРИЛЮК ІННА, СИДОРЕНКО ТЕТЯНА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (м. Хмельницький)

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ «КОМПАНІЯ» ТА «ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ» ВІД JUNIOR ACHIEVEMENT

Підготовка конкурентоспроможних кваліфікованих робітників в умовах сучасного ринку праці потребує формування підприємницької компетентності, яка включає такі компетенції як здатність до ініціативності, креативності, управління ресурсами, фінансову грамотність та навички співпраці. Значущим для здобувачів освіти закладів професійної освіти є також формування таких субкомпетентностей як метапізнання, мислення зростання, автономна мотивація, комунікативні навички, здатність планування, вирішення проблем, опанування емоцій, етичність та сталий розвиток. (Прищепа, 2019)

Програми Junior Achievement, зокрема «Компанія» та «Фінансова грамотність», є ефективним інструментом для досягнення цих цілей. (Junior Achievement Ukraine, 2025) Навчальні програми у закладах професійної освіти області впроваджуються з 2023 року. Програми базуються на методичних матеріалах Junior Achievement USA, адаптованих до українського контексту. В межах реалізації проекту JA створено навчальну платформу, де розміщено навчально-методичні матеріали для педагогів та студентів. Це лекційні матеріали, інтерактивні вправи, навчальний відео контент, інтерактивні аркуші тощо. У межах проекту створено навчальний курс у середовищі Moodle. Заняття мають прикладний характер, передбачають групову роботу, набуття здобувачами практичного досвіду, розвиток SOFT SKILLS навичок. Навчання супроводжується офлайн та онлайн активностями, зустрічами з підприємцями, участю у конкурсах та конференціях, таборах підприємництва.

Науково-методичний центр ПТО ПК у Хмельницькій області координує впровадження програм, здійснює підготовку педагогів, надає консультації, розробляє навчально-плануючу документацію. Упродовж 2023–2025 рр. 45 педагогів пройшли сертифіковане навчання з методики викладання курсів.

Програми інтегруються в освітній процес у групах на базі базової загальної освіти – через предмет «Технології», у групах на базі повної загальної освіти - як додаткова компетентність.

У 2024–2025 рр. до вивчення навчальної програми «Компанія» долучились 1618, «Фінансова грамотність» – 2130 здобувачів освіти з 22 ЗПО області. Опанування навчальних програм мотивує студентів до активності та участі у змагальних заходах. Здобувачі освіти Хмельниччини долучились до Табору підприємництва, що відбувся у листопаді 2024 року в м. Хмельницькому. У заході брали участь понад 80 здобувачів освіти та 30 викладачів. На Таборі студенти мали змогу набути нових субкомпетентностей та презентували власні ідеї. Педагоги під час тренінгу навчались просто говорити про складні бухгалтерські розрахунки. Переможцями регіонального Табору підприємництва визнано: команду «BOTTLE-BROOM» ДНЗ «Ярмолинецький агропромисловий центр професійної освіти» з бізнес-ідеєю переробки пластику на корисні продукти (I місце); команду «Glass Island» із Хмельницького політехнічного фахового коледжу Національного університету «Львівська політехніка», яка запропонувала ідею виготовлення декору з переробленого скла (II місце); команду «FLUFFY» Шепетівського професійного ліцею, яка запропонувала виготовлення одягу для тварин (III місце).